

КОГНИТИВЕН ПРИСТАП ЗА ЗНАЧЕЊЕТО НА ПРЕДЛОЗИТЕ

Надица Негриевска

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

nadica.markoska@ugd.edu.mk

Апстракт: Во овој труд ќе се обидеме да го претставиме когнитивниот пристап за опишување на значењата на предлозите. Класичниот пристап во целост го занемарувал прашањето за поврзаноста на различните значења или претпоставувал дека различните значења меѓусебно се поврзани сосема случајно. Ваквиот пристап е присутен во речниците, во традиционалните граматики и во учебниците за изучување на странски јазик. Кај когнитивниот лингвистички пристап се развива нов начин на опишување на значенските варијации на предлогот. Овој пристап им приоѓа на предлозите како на повеќезначни јазични единици при што различните значења се системски поврзани меѓу себе и создаваат значенски мрежи. Значењето на полисемиските јазични единици какви што се предлозите се темели на основната хипотеза на когнитивната лингвистика според која јазичните единици не се однесуваат на објектите во надворешниот свет, туку на концепти во човековиот ум. Тоа значи дека семантичката структура се изедначува со концептуалната структура, односно значењето се поистоветува со концептот. Целта на овој труд е да ја објасниме основната хипотеза на когнитивната лингвистика, односно дека различните значења на предлозите се поврзани во значенска мрежа која се формира од прототипното значење.

Клучни зборови: когнитивен пристап, предлози, семантика, значенска мрежа, протитипно значење, концептуална метафора.

1. Вовед

Класичниот пристап за значењето на предлозите е застапен во речниците каде за еден предлог обично е наведена долга листа која ги содржи неговите значења и ја опишува нивната употреба во различни контексти, без притоа да се направи обид за пронаоѓање на каква било поврзаност меѓу тие значења. Најчесто, самиот автор одлучува кое значење ќе го издели како посебно или одделно и ќе го наведе при описот на секој предлог во речникот. Како последица на тоа, честопати еден ист предлог има различни значења во различни речници. Ваквиот пристап за опишување на значењето на предлозите е присутен и во традиционалните граматики и во учебниците за изучување на странски јазик. Според класичниот пристап различните значења на предлозите се непредвидливи и меѓусебно неповрзани, што нè води до хипотезата дека во случајот на предлозите можеме слободно да говориме за хомоними, односно дека во основа станува збор за повеќе зборови со иста форма, а различно значење. Овој пристап претпоставува дека говорителот во својата семантичка меморија располага со неколку меѓусебно неповрзани одделни значења, а тоа што тие одделни значења се поврзани со еден ист израз е само последица на чиста случајност (Matovac, 2013: 44). Отфрлањето

на хомонимскиот пристап доведува до заклучок дека мора да постои нешто во конвенционалното значење поврзано со лексичката единица што го наведува говорителот да ја одбере таа лексичка форма наместо некоја друга (Matovac, 2013: 45).

Когнитивната лингвистика или когнитивна семантика е нов лингвистички пристап кој има за цел да го согледа јазикот, не одделно, туку како дел од целокупните човекови когнитивни способности (Klikovac, 2004: 8). Кај когнитивниот лингвистички пристап се развива нов начин на опишување на значенските варијации на предлогот.

Хипотезата дека различните значења на некои јазични единици се меѓусебно поврзани не е новина во лингвистиката. Уште старите Грци забележале дека некои зборови имаат повеќе значења и дека меѓу тие значења има некаква поврзаност, а терминот полисемија со кој денес се именува оваа појава за прв пат се јавува во 19 век.

Когнитивната лингвистика им пристапува на значењата на повеќезначните јазични единици како мрежа која се создава околу средишното значење кое се нарекува прототип. Значенската мрежа се гради од прототипното значење, по пат на различни когнитивни процеси и сите членови на значенската мрежа меѓусебно се поврзани. Така значењето на полисемиските јазични единици какви што се предлозите се темели на основната хипотеза на когнитивната лингвистика според која јазичните единици не се однесуваат на објектите во надворешниот свет, туку на концепти во човековиот ум (Matovac, 2013: 51). Со тоа семантичката структура се изедначува со концептуалната структура, односно значењето се поистоветува со концептот, а карактеристиките кои можат да се проучуваат на концептуално ниво можат да се проучуваат и на семантичко ниво.

Когнитивната лингвистика како сразмерно кохерентен теоретски пристап се оформила кон крајот на осумдесеттите години. До тогаш се објавени делата на Лејкоф и Џонсон (1980), Лејкоф (1987), Џонсон (1987), Лангекер (1987, 1990, 1991), и др. во кои се дава преглед на основните поставки. Во италијанскиот јазик ќе издвоиме два автора кои го користат когнитивниот пристап во своите истражувања во врска со значењето на предлозите. Станува збор за лингвистите Виторио ди Томазо и Фабрицио Пенакјети.

2. Значенски мрежи

Основната хипотеза на когнитивната лингвистика е дека различните значења на некоја јазична единица се поврзани во значенска мрежа. Таа значенска мрежа, во склад со хипотезата на когнитивната лингвистика според која семантичката структура се поистоветува со концептуалната структура, е идентична со некој концепт во умот, па според тоа таа е и организирана со когнитивните процеси на градење на концепти. Еден од основните когнитивни процеси со кој се градат концептите е процесот на категоризација, па според тоа когнитивната лингвистика заема став дека полисемијата треба да се

проучува како форма на категоризација. Категоризацијата се одредува како процес со кој бесконечната разновидност се сведува на когнитивно прифатлива мерка така што она што се смета за поврзано се става заедно во иста категорија.

Теоријата на категоризација врз основа на прототип ја воведува Елеанор Рош во втората половина на 70-те години од минатиот век (Matovac, 2013: 54). Тој заедно со своите соработници ја застапуваат хипотезата дека градењето на категории се заснова на сличности меѓу членовите на категоријата со прототипот. Прототипот се одредува како најдобар пример на категоријата.

Според класичната теорија за категоризација категориите се дефинирани со помош на неопходни и доволни услови, односно својства кои ги задоволуваат членовите на таа категорија (Klikovac, 2004: 29). Како што покажале теоретските и експерименталните истражувања од класичното сфаќање на категоријата произлегуваат три основни проблеми. Првиот проблем е проблемот на одредување, а се однесува на фактот дека е тешко, а понекогаш и невозможно да се направи листа на неопходни и доволни карактеристики кои ја одредуваат категоријата. Вториот проблем се однесува на воспоставување граница помеѓу категориите затоа што сите категории немаат јасно определени граници. Третиот проблем е проблемот на типичност, а се однесува на фактот дека во многу категории па дури и онаму каде јасно се одредени границите некои членови се сметаат за подобри претставници на категоријата. Од критиките за класичното сфаќање на категоријата произлегува когнитивното сфаќање на категоријата како радијална структура организирана околу прототипот. Матовац истакнува дека терминот *радијална* во когнитивната лингвистика го воведува Лејкоф, а таквите категории ги имаат следните својства (Matovac, 2013: 56):

- Не можат да се карактеризираат со листа на неопходни и доволни карактеристики.
- Сите членови на категоријата не се подеднакво добри претставници на истата, а најдобриот член на категоријата се нарекува прототип.
- Сите членови во категоријата немаат еднаков статус, но сепак сите меѓусебно се поврзани преку прототипот според правилото за фамилијарни сличности (оние кои се директно поврзани со прототипот се средишните нејзини членови за разлика од оние кои се оддалечени од прототипот и кои се периферни членови на категоријата. Оттука произлегува именувањето на категоријата како радијална структура која се шири од прототипниот член).
- Периферните членови на категоријата можат да делат една карактеристика со прототипот на една категорија, а друга со прототипот на друга категорија, па оттука произлегува тврдењето дека категориите немаат јасно определени граници.

Со оглед на фактот што когнитивната лингвистика поаѓа од хипотезата дека семантичката структура е истоветна со концептуалната структура, тоа довело до хипотезата дека значењата на јазичните единици мораат да ги имаат

истите карактеристики како и концептите кои тие јазични единици ги изразуваат. Ваквото размислување довело до едно од најплодните увидувања на когнитивната лингвистика, а тоа е дека и семантичката структура на јазичните единици треба да се сфати и опишува како категорија организирана околу прототипот. Овој пристап за опис на семантичките структури на предлогот први го примениле Бругман и Лејкоф анализирајќи ја полисемијата на англискиот предлог *over* или „над, низ, преку“ (Matovac, 2013: 57). Според нив, полисемискиот збор се состои од низа радијално поврзани значења организирани околу прототипот иако секое од полисемиските значења и самото може да искажува сложена структура организирана околу прототипот. Таков „радијален модел на категоризација“ најчесто се прикажува во форма на зрачеста мрежа. Таа мрежа е структура која графички ги претставува односите меѓу употребите (значењата) како функции на оддалеченост и меѓусебна поврзаност. Мрежата може да се интерпретира како структура со средиште и периферни точки.

Освен во форма на зрачеста мрежа, во доменот на когнитивната лингвистика се развива и опис на значенските мрежи на јазичните единици со помош на шематска мрежа.

Како и кај радијалниот модел за опис на значенските мрежи и кај шематскиот модел членовите на значенската мрежа меѓусебно се поврзани. Со оглед на фактот што лингвистите најчесто не даваат докази врз кои се темели нивниот пристап за опис на значенските мрежи, може да се каже дека постојат толку многу различни пристапи за опис на значенските мрежи колку што има и лингвисти кои се занимаваат со таа проблематика (Matovac, 2013: 60). Когнитивните лингвисти се соочуваат со два основни проблема за кои сè уште нема соодветно решение: првиот проблем е одредување на средиште на значенската мрежа, односно одредување на прототипно значење, а вториот проблем се однесува на одредување на бројот на членови во значенската мрежа.

3. Основно или прототипно значење

Многу често лингвистите не се сложуваат околу одредувањето на прототипното значење на предлогот. Лејкоф, на пример, тврди дека прототипното значење на предлогот *over* е шемата *above/across* (над, преку/низ), а Тајлер и Еванс сметаат дека прототипното значење на тој предлог е шемата *above*. Својот став околу основното значење го изразуваат без посебно утврдени докази (Matovac, 2013: 62). При обидот да го одредат прототипното значење, лингвистите се служат со различни критериуми. Еден од критериумите кој често се јавува е интуицијата на говорителот, па според тој критериум прототипно е она значење кое се појавува како прва асоцијација при споменувањето на јазичната единица при што се подразбира дека тоа значење е и когнитивно најистакнато. Дијахронискиот критериум за одредување на прототипот како најрано потврдено значење од кое се развиле сите останати значења го зема предвид фактот дека семантичката мрежа на јазичната единица е последица на нејзината употреба низ времето, односно

овој критериум го зема предвид фактот дека јазикот е организам кој се развива, а „полисемијата е синхрониски одраз на дијахрониските промени“ (Raffaelli, 2009: 55). Според овој пристап прототипот се нарекува првично значење или основно значење. Ваквиот пристап го користат лингвистите Тејлор и Еванс. Прототипот се одредува и како објаснувачки резултат на останатите употреби, а според тој критериум „прототипно е значењето кое служи како објаснувачка структура на останатите значења, односно врз чија основа можат да се одредат механизмите кои довеле до ширење на полисемиските структури и настанување на нови значења“ (Raffaelli, 2009: 65). Врз основа на овој пристап прототипот се нарекува средишно или централно значење. Застапници на ваквиот пристап се лингвистите Бругман и Лејкоф. Според споменатиот критериум на честота на употреба прототипно е она значење кое во одреден синхрониски момент најчесто се употребува. Прототипното значење одредено според честотата може да се нарече и типично значење. Земајќи го в предвид критериумот за средишна положба и доминантност во значенската мрежа, прототипно е она значење кое се содржи во најголем број различни значења во мрежата. Тајлер и Еванс прототипот на предлогот или примарното значење како што го нарекуваат го одредуваат како она значење на предлогот кое исполнува најголем број од следните лингвистички критериуми: 1. најрано потврдено значење, 2. доминантност во значенската мрежа, 3. употреба во сложени форми, 4. однос кон другите предлози, 5. граматичка предвидливост (Tyler & Evans, 2003: 47).

Доколку на интуицијата ѝ се пријде објективно и таа може да биде показател на прототипното значење (на пр. дали едно значење е прототипно може да се потврди со тестирање на изворни говорители со претпоставка дека она значење кое најголем број од говорителите прво ќе го споменат е прототипно значење, но исто така прототипот може да се потврди и според редоследот на значењата кои се наведени во речниците со претпоставка дека она значење кое ќе се наведе на прво место во најголем број речници е прототипно). За предлозите би можеле да нагласиме дека прототипно значење најчесто е просторното значење.

4. Просторното значење како прототипно значење на предлозите

Хипотезата дека просторните значења во јазикот се основни значења од кои се развиваат останатите значења е позната под името локалистичка хипотеза и според оваа хипотеза просторните значења се „темел на сите семантики“ (Bortone, 2010: 48). Како што забележува Бортоне, денес најголем дел од практичните граматички на одделни јазици се темелат на локалистичката хипотеза, па дури и во учебниците е истакнато дека основна улога на предлозите е да означуваат просторни значења. Оваа општоприфатена хипотеза за примарноста на просторните значења кога зборуваме за значењето на предлозите се темели на низа факти. Во текот на усвојување на јазикот децата прво ги совладуваат просторните значења на предлозите, а дури подоцна апстрактните. Исто така и во процесот на усвојување на странските јазици просторните значења имаат предност.

Истражувањата покажале како просторните значења дијахрониски се први значења на предлозите и од нив се развиле другите значења (Matovac, 2013: 69). Дијахрониската предност на просторните значења се потврдува и со истражувањата спроведени во рамките на теоријата за граматикализација која претпоставува еднонасочен метафорички развој од конкретни просторни значења кон апстрактни значења. Дијахрониската предност на просторните значења ја докажал и лингвистот Бортоне анализирајќи ги предлозите во грчкиот јазик од почетокот на неговата писменост, околу 1200 година пр.н.е. па сè до денешни денови. Исто така, како доказ дека просторните значења се прототипно значење на предлозите може да се спомене и фактот дека е многу полесно да се одбере кој предлог ќе се употреби за кодирање на просторните односи (за разлика од кодирање на апстрактните односи), односно просторните значења се предвидливи (на пример, едноставно е да се претпостави дека говорителите на англискиот јазик ќе го употребат исказот *The apple is on the table*, за да ја претстават ситуацијата дека „јаболката се наоѓа на масата“, но нема да биде едноставно да се претпостави кој предлог ќе го употребат за да опишат дека јаболката е „различна од масата“, па постојат следните искази: *The apple is different from the table* или „Јаболката е поинаква од масата“, и *The apple is different to the table* или „Јаболката е поинаква наспроти масата“). Во доменот на когнитивната лингвистика локалистичката хипотеза за значењето на предлозите се потпира на хипотезата според која значењето, конкретно и апстрактно, произлегува од телесното искуство со посредство на нашиот перцептивен систем, хипотеза која е присутна и кај многу филозофи (Matovac, 2013: 71). Когнитивната лингвистика го застапува мислењето дека човековото телесно искуство, и тоа пред сè искуството на просторот, е подлога за градење на значењата, односно подлога на концептуалниот систем.

5. Просторни шеми

Предлозите изразуваат однос меѓу два или повеќе објекти. Во когнитивната лингвистика често се истакнува дека односот меѓу овие објекти е асиметричен: едниот објект е во прв план, во фокусот, т.н. *trajector*, а другиот е дефокусиран и е основа во однос на која се лоцира првиот објект, т.н. *landmark* (Matovac, 2013: 75). Бужаровска и Митковска во своите истражувања за значењата на предлозите од когнитивен аспект ги употребуваат термините „лоциран објект“ или „ЛО“ и „локализатор“ или „ЛК“ (Бужаровска и Митковска, 2011: 94). Во основа на секој предлог се наоѓа една основна апстрактна шема што ги обединува одделните значења. Клучни поими при анализата на просторните односи во доменот на когнитивната лингвистика се поимите лоциран објект (ЛО), локализатор (ЛК) и просторна шема која настанува со процесот на апстракција на конкретното просторно искуство. Просторната шема може да се замисли како еден вид на карта или мапа на просторните искуства која настанува со анализа на просторните перцепции. Просторните перцепции се анализираат и се разложуваат на составни делови, а потоа сличностите и разликите се апстрахираат така што

настанува просторната шема која се состои од конфигурациски и функционални елементи кои се основа за градење на значењата (Matovac, 2013: 74). Доколку просторната шема кодирана во реченицата „Јаболката е на столот“, се обидеме да ја разложиме на составни делови, ќе увидиме дека се состои од два елемента: „јаболка“ и „стол“, а предлогот „на“ означува просторен однос меѓу тие два елемента. Исто така може да се увиди и како просторната положба на едниот елемент од просторната шема, „јаболка“, е одредена во однос на другиот елемент од просторната шема, „стол“. Според тоа, јаболката е *trajector* или лоциран објект (ЛО), „столот“ е *landmark* или локализатор (ЛК), а предлогот „на“ означува однос меѓу нив. Во зависност од разликите во однос на лоцираниот објект и локализаторот се разликуваат и значењата на различните предлози. Лоцираниот објект се дефинира како најистакнат елемент на некоја просторна шема, додека локализаторот е потиснат во позадина и има улога на референтна точка според која се вреднува положбата, движењето, величината или кое било друго својство на лоцираниот објект (Matovac, 2013: 75). Лоцираниот објект како концептуално истакнат елемент на некоја просторна шема донесува нова информација за разлика од локализаторот кој ја повторува познатата информација.

6. Концептуална метафора

Когнитивната лингвистика претпоставува дека значењата на полисемиските јазични единици какви што се предлозите формираат семантичка мрежа изградена од и околу прототипното значење. Таа семантичка мрежа не е последица на случајност, туку се претпоставува дека говорителите пронашле поврзаност меѓу веќе постоечките значења на таа јазична единица и новиот концепт. Значи, придавањето ново значење на некоја веќе постоечка јазична единица се темели на пронаоѓање поврзаност меѓу веќе постоечкото значење, односно концептот и некој нов концепт кој настанува со анализа на искуствата во светот којшто се менува.

Пронаоѓањето поврзаност меѓу два концепта во литературата е познат под името концептуална метафора (Matovac, 2013: 85).

Терминот метафора значи пренесување (метафорá = пренос, пренесување). Според тоа, метафората е пренесување на значењето од еден збор или од повеќе зборови во друг збор или во други зборови (Младеноски, 2014: 59).

Метафората е сметана за украс на јазикот, инструмент на поетската имагинација која е значајна за поетското создавање и е на граница со стилистиката. Таа се сметала за чиста јазична карактеристика, а не карактеристика на мислата и делата. Значи постои разлика меѓу метафората како стилска фигура или украс кој го разубавува текстот, а со тоа се смета за „краслица“ на поезијата и фигурите, и метафората како начин на мислење. Според првото сфаќање на метафората таа е семантичка стилска фигура или тропа затоа што во нејзината основа лежи промената на значењето на зборот или зборовите. Лејкоф и Џонсон во своето дело *Metaphors We Live By* (Метафората и животот) го отфрлаат ваквиот пристап и покажуваат како

метафората е пред сè една форма на мислење, еден когнитивен инструмент кој ни овозможува да ги категоризираме нашите искуства. Метафората е насекаде околу нас во секојдневието, велат Лејкоф и Џонсон (Lakoff & Johnson, 1998: 21), во нашата мисла пред сè, но и во нашите дела и активности, и нормално во нашиот јазик. Употребата на метафората како стилска фигура се прави свесно, односно писателот сака поинаку да се изрази и затоа бара начин на кој може да ја искаже својата мисла. Во секојдневниот говор, луѓето несвесно користат метафори како во активната употреба на јазикот, така и во сфаќањето на туѓите искази.

Метафората е една од клучните теми на когнитивната лингвистика. Иако Лејкоф е општопризнат како втемелувач на теоријата според која метафората е примарно концептуален и конвенционален поим, како зачетник на оваа теорија може да се определи Мајкл Реди (Саздов, 2004: 55). Реди покажал дека местото на егзистирање на метафората е мислата, а не јазикот, дека метафората е главен и неопходен дел на нашиот обичен конвенционален начин на сфаќање на светот, и дека нашето секојдневно однесување го одразува нашето метафорично разбирање на искуството. Во доменот на когнитивнолингвистичкиот пристап метафората се дефинира како сфаќање на еден поим (или концептуален домен) со помош на друг поим (или концептуален домен). Така, на пример, поимот „љубов“ може да го сфатиме со помош на поимот „болест“, како, на пример, метафората ЛЮБОВТА Е БОЛЕСТ: *Се разболе од љубов кон неа; Болно го сакаше.*

Првиот поимски домен е изворен и од него се земаат концептите со конкретно значење за да може да се објаснат апстрактните поими од друг поимски домен кој се нарекува целен. Со помош на поимите „се разболува“ и „болно“ кои припаѓаат на изворниот домен луѓето можат да го сфатат апстрактниот поим „љубов“ (целен домен).

Метафората ЛЮБОВТА Е БОЛЕСТ не е збор или израз кој се користи во секојдневниот говор. Таа претставува пресликување меѓу два поимски домена – изворниот домен „болест“ и целниот домен „љубов“. Вака дефинирана метафората не е само прашање на јазикот туку пред сè таа е прашање на мислењето: таа во јазикот може да постои затоа што прво постои во мислењето. А штом постои во мислењето тогаш таа го одредува и нашето однесување: метафорите управуваат и со нашите набљудувања, постапки, односи со другите луѓе итн. Оттука произлегува и терминот концептуална метафора за да се истакне нејзината припадност на мислењето.

Според класичната и најпозната теорија за метафора, теоријата на споредување, метафората се создава врз основа на претходно постоење на сличност меѓу два поима. Ковечеш забележува дека во некои случаи меѓу два објекта поврзани со метафора навистина постои сличност. Во прашање може да биде претходно постоечка сличност меѓу тие објекти, но и оние кои произлегуваат од метафоричното разбирање на едниот поим со помош на другиот. Така, на пример, метафората ЖИВОТОТ Е КОЦКАРСКА ИГРА (која се препознава во изразите: *Не ја искористи животната шанса; Тој е голем блефер* итн.) ни овозможува постапките во животот да ги гледаме како коцкарски игри, а последиците од нив како добивка или губиток. Тие

постапки и последиците од нив не се инхерентно слични на коцкарските игри, туку ние гледаме сличност меѓу структурата на тие два домена. Така тие сличности се јавуваат како резултат, а не како причина за метафора (Kövecses, 2002: 68-69, 71-72).

7. Заклучок

Анализата на когнитивниот пристап во овој труд ја потврдува хипотезата дека предлозите треба да ги сметаме како повеќезначни јазични единици кај кои различните значења се системски поврзани и образуваат значенска мрежа организирана околу прототипното значење. Тоа значи дека сите поединечни значења на предлогот можат да се поврзат со прототипното значење. Прототипното значење на предлозите е просторно и произлегува од перцепцијата и телесното искуство на светот. Целта на овој труд беше да воспоставиме единство меѓу различните значења на предлозите како и да развиеме еден објаснувачки модел со кој различните специфични значења на предлозите ќе ги вклопиме во значенска мрежа. Во овој труд исто така објаснивме како просторните значења на предлозите се сметаат за основни и од нив се развиваат непросторните значења кои се мотивирани од искуството за светот кој нè опкружува. Сепак, когнитивниот пристап за опис на значењата на предлозите бележи и одредени недостатоци. Најголем проблем на научниците кои го применуваат овој пристап им задава одредувањето на бројот на членови во една значенска мрежа. Во врска со критериумите според кои се одредува точниот број на членови во една значенска мрежа зависи и како ќе изгледа самата значенска мрежа. Сметаме дека доколку се разбере начинот на кој настануваат и на кој се меѓусебно поврзани значењата нема да претставува проблем да се усвојат истите. Исто така сметаме дека авторите на граматиките, речниците и учебниците за изучување некој странски јазик треба, пред сè, да бидат насочени кон воочување и нагласување на кохерентноста на одделни значенски мрежи. За крај би истакнале дека во последните години проучувањето на семантиката на предлозите според когнитивниот пристап е во сè поголем пораст.

Библиографија

- Бужаровска, Е. и Митковска, Л. (2011). *Предлогот над од когнитивен аспект*. Скопје: Зборник од XXXVII научна конференција на XLIII меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура, (93-105).
- Младеноски, Р. (2014). *Теорија на поезијата*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“.
- Саздов, С. (2004). *Семантичко зборообразување во македонскиот стандарден јазик*. Докторска теза. Скопје: Филолошки Факултет „Блаже Конески“.
- Bortone, P. (2010). *Greek Prepositions: From Antiquity to the Present*. Oxford: Oxford University Press.
- Castelfranchi, C. & Attili, G. (1979). *Da: analisi semantica di una preposizione italiana*. Studi di grammatica italiana 8, (189-233).
- Dardano, M. & Trifone, P. (1997). *La nuova grammatica della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.
- Klikovac, D. (2004). *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Biblioteka XX vek.

- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor – A Practical Introduction*. Oxford/New York: Oxford University Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1998). *Metafora e vita quotidiana*. Milano: Bompiani.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Langacker, R.W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar*. Vol.1. Stanford: Stanford University Press.
- Raffaeli, I. (2009). *Značenje kroz vrijeme*. Zagreb: Disput.
- Matovac, D. (2013). *Semantika hrvatskih prijedloga*. Doktorski rad. Osijek: Sveuciliste Josip Juraj Strossmayer, Filozofski fakultet.
- Taylor, J.R. (1995). *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory*. Oxford: Clarendon Press.
- Tyler, A. & Evans, V. (2003). *The semantic of English Prepositions: Spatial Scenes, Embodied Meaning and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nadica Negrievska

Goce Delchev University, Stip

The cognitive approach in describing the meanings of the prepositions

Abstract: This article aims to present the cognitive approach in describing the meanings of the prepositions. The classical approach completely ignored the question of the link between the different meanings or assumed that the different meanings were interrelated by chance. This approach is applied in the dictionaries, the traditional grammar and in the foreign language textbooks. A new way in describing the meaningful variations of the prepositions has been developed with the cognitive linguistic approach. This approach observes prepositions as multilingual linguistic units where the different meanings are systematically interconnected and form semantic networks. The meaning of the polisemic units such as the prepositions are based on the underlying hypothesis of cognitive linguistics according to which linguistic units do not refer to objects in the external world, but to the concepts in the human mind. This means that semantic structure is identified with the conceptual structure, and therefore the meaning is identified with the concept. The purpose of this article is to explain the basic hypothesis of cognitive linguistics, that the various meanings of the prepositions are interrelated into semantic network formed out of the prototypical meaning.

Keywords: cognitive approach, prepositions, semantics, semantic network, prototypical meaning, conceptual metaphor.